

Dignitatis Personae – en sammenfatning

Den 12. december 2008 udsendte Troselærekongregationen med titlen *Dignitatis Personae* en redegørelse for en række bioetiske spørgsmål. Denne artikel indeholder en sammenfatning af det omfattende dokument ¹

Fra Cardinal Van Thuân Observatoriet ²

Formål

I de senere år er der sket store fremskridt i den biomedicinske forskning, som har åbnet nye muligheder for sygdomsbehandling, men som også har givet anledning til alvorlige spørgsmål af etisk karakter, som man ikke direkte tog stilling til i redegørelsen *Donum vitæ* af 22. februar 1987.³ Den nye redegørelse, der er dateret den 8. september 2008 på festen for Jomfru Marias fødsel, forsøger at give svar på nogle af disse nye bioetiske spørgsmål, som mange mennesker med forventning og bekymring har været optaget af. Troselærekongregationen bestræber sig således på både at bidrage til "samvittighedsdannelsen" (10) ⁴ og på at opmuntre den biomedicinske forskning, som opfordres til at respektere det enkelte menneskes og den menneskelige forplantnings værdighed.

¹ **Klik her** for at læse en oversættelse til dansk af hele dokumentet på Katolsk Orienterings hjemmeside.

² *Osservatorio Internazionale Cardinale Van Thuân sulla dottrina sociale della Chiesa* er en katolsk institution, opkaldt efter den nu afdøde vietnamesiske kardinal Van Thuân og baseret i Verona, Italien. Observatoriet har som opgave at formidle Den katolske Kirkes sociallære, som var en hjertesag for kardinal Van Thuân. – Sammenfatningen er oversat til dansk af Hans Thulstrup. Red.

³ **Klik her** for at se dette dokument fra Troselærekongregationen (engelsk). Red.

⁴ Numre i parentes henviser til afsnitsnumrene i Troselærekongregationens dokument. Red.

Titel

Redegørelsen indledes med ordene *Dignitatis personae*. Hermed henvises til den enkelte persons værdighed; en værdighed, som tilkommer ethvert menneske fra dets undfangelse, til det afgår ved en naturlig død. Dette grundliggende princip er udtryk for "et stort 'ja' til menneskelivet og må være udgangspunktet for etiske overvejelser vedrørende den biomedicinske forskning" (1).

Værdi

Dokumentet er en redegørelse af læremæssig karakter; det er offentliggjort af Troslærekongregationen og udtrykkelig godkendt af pave Benedikt XVI. Redegørelsen hører derfor til den kategori af dokumenter, som "udgør en del af det læreembede, der varetages af Peters efterfølger" (*Donum veritatis*, 18),⁵ og som katolikker skal tage imod "med (den troendes) åndelige accept" (*Dignitatis personae*, 37).

Forberedelse

Troslærekongregationen har i flere år studeret nyere biomedicinske spørgsmål med henblik på en opdatering af redegørelsen *Donum vitae*. I undersøgelsen af disse nye spørgsmål har Troslærekongregationen "i forbindelse med de videnskabelige aspekter af spørgsmålene draget nytte af en analyse fra Det pavelige Akademi for Livet, ligesom man har rådspurgt en række eksperter for at kunne behandle de videnskabelige aspekter af spørgsmålene i overensstemmelse med den kristne menneskeforståelses principper. Pave Johannes Paul II's rundskrivelser *Veritatis splendor* og *Evangelium vitae* samt andre indlæg fra læremyndighedens side indeholder klare tilkendegivelser både med hensyn til metodik og omfang af de problemer, der her behandles" (2).

Dokumentets målgruppe

Redegørelsen henvender sig til "alle, der søger sandheden" (2). I sin præsentation af principper og moralske vurderinger vedrørende den biomedicinske udforskning af menneskelivet, "benytter (Den katolske Kirke) sig af *en indsigt, som skyldes såvel den menneskelige fornuft som troen*, og som søger at fremstille et integreret syn på mennesket og dets kald, og som er i stand til at inkorporere alt det gode i menneskets aktiviteter og i forskellige kulturelle og religiøse traditioner, der ikke sjældent udviser stor ærbødighed for livet" (3).

Opbygning

Redegørelsen består af tre dele. "Første del genopfrisker nogle antropologiske, teologiske og etiske elementer af fundamental betydning. Anden del beskæftiger sig med nye problemer, som har relation til forplantningen. Tredje del gennemgår en række nye tekniske procedurer, som benyttes til manipulering af fosteranlæg og af menneskets genetiske arvemateriale (3).

⁵ **Klik her** for at se dette dokument fra Troslærekongregationen om teologers opgave i Kirken (engelsk). Red.

1. del: Antropologiske, teologiske og etiske aspekter af menneskelivet og forplantningen

De to fundamentale principper

"Mennesket må respekteres og behandles som en person fra det øjeblik, det undfanges. Følgelig må dets rettigheder som person anerkendes fra selvsamme øjeblik; dette indbefatter først og fremmest den ukrænkelige ret til livet, som tilkommer ethvert uskyldigt menneske" (4). "Det menneskelige livs oprindelse hører hjemme i ægteskabet og i familien, hvor det avles ved en akt, som er udtryk for den gensidige kærlighed mellem en mand og en kvinde. Forplantningen, der medfører et reelt ansvar for det barn, som skal fødes, må være en frugt af ægteskabet" (6).

Troen og den menneskelige værdighed

"Det er Kirkens overbevisning, at alt menneskeligt ikke alene må modtages og respekteres i tro, men at det ved troen også lutres, ophøjes og fuldkommengøres" (7). Gud har skabt ethvert menneske i sit eget billede, og Hans Søn har gjort det muligt for os at blive Guds børn. "Tager man forholdet mellem disse to dimensioner - den menneskelige og den guddommelige - som udgangspunkt, forstår man bedre, hvorfor mennesket har en sådan uangribelig værdi, at det har en evig bestemmelse og er kaldet til få del i Den treenige Guds kærlighed" (8).

Troen og ægteskabet

"Disse to dimensioner af livet - den naturlige og den overnaturlige - gør det muligt for os bedre at forstå, i hvilken betydning de handlinger, som er en forudsætning for skabelsen af et nyt menneskeligt væsen, og i hvilke en mand og en kvinde hengiver sig til hinanden, genspejler kærligheden mellem de tre personer i Treenigheden. Gud, som er kærlighed og liv, har skænket manden og kvinden kaldet til på en særlig måde at blive en del af fællesskabet i sin persons mysterium og i sit arbejde som Skaber og som Far. Helligånden, som udgydes over det kristne ægtepar ved den sakramentale fejring, tilbyder dem en ny fælles kærlighedsgave, som er et levende og autentisk billede på den enestående enhed, som gør Kirken til Vor Herre Jesu Kristi udelelige mystiske legeme" (9).

Kirkens læreembede og videnskabens legitime ret til selvbestemmelse

"Ved at give udtryk for en etisk vurdering af nogle af fremskridtene i den nyere medicinske forskning vedrørende mennesket og dets oprindelse, blander Kirken sig ikke i forhold, som alene vedrører videnskaben, men opfordrer snarere alle mennesker til etisk og social ansvarlighed. Kirken minder om, at den etiske værdi i den biomedicinske videnskab må måles i forhold til både den ubetingede respekt, der tilkommer ethvert menneskeligt væsen på ethvert tidspunkt af dets eksistens, samt til forsvaret af den særlige karakter af den personlige handling, ved hvilken livet videregives" (10).

2. del: Nyere problemer med relation til forplantningen

Teknikker, der benyttes til fremme af frugtbarheden

Blandt de fremgangsmåder, som kan benyttes, når der er problemer med frugtbarheden, findes følgende:

- "Teknikker til heterolog kunstig befrugtning" (12), hvilket vil sige "teknikker, der benyttes for ad kunstig vej at opnå undfangelse af et menneskeligt foster ved brug af sædceller fra mindst en donor, som ikke identisk med ægtefællen" (fodnote 22).⁶
- "Teknikker til homolog kunstig befrugtning" (12), hvilket vil sige "teknikker, der benyttes for ad kunstig vej at opnå undfangelse af et menneskefoster ved brug af æg- og sædceller fra de involverede ægtefæller" (fodnote 23).
- "Teknikker, der benyttes for at understøtte den ægteskabelige akt og dennes frugtbarhed" (12).
- "Teknikker, der har til formål at fjerne hindringer for en naturlig frugtbarhed" (13).
- "Adoption" (13).

Tekniske fremgangsmåder er tilladte, hvis man respekterer "ethvert menneskes ret til liv og til fysisk integritet"; hvis man respekterer "ægteskabets enhed, hvilket vil sige, at man gensidigt respekterer retten til indenfor ægteskabet kun at blive far og mor med den anden ægtefælle"; og hvis man respekterer "den for mennesket særlige værdi, som må tillægges seksualiteten" (12), og som gør det nødvendigt, at frembringelsen af et nyt menneskeligt væsen må ske som resultat af en ægteskabelig akt, der er udtryk for kærligheden mellem ægtefæller.

Under disse betingelser er det "tilladt, at benytte teknikker, der fremmer den ægteskabelige akt og dens frugtbarhed" (12). Ved sådanne fremgangsmåder "respekterer den medicinske intervention menneskets værdighed, når det søger at understøtte den ægteskabelige akt, enten ved at fremme dens udførelse eller ved - når den forinden er blevet normalt udført - at muliggøre at akten opnår det, som er dens formål" (12). "Det ligger uden for enhver tvivl, at teknikker, der har til formål at fjerne hindringer for en naturlig befrugtning ... er tilladte" (13). "Adoption bør tilskyndes, fremmes og gøres lettere tilgængelig, så de mange børn, der ikke har forældre, kan få et hjem ... Endvidere bør man opmuntre forskning og investeringer, som er rettet mod forebyggelse af sterilitet" (13).

In vitro befrugtning og forsætlig destruktion af fosteranlæg

De senere års erfaringer har vist, at ved alle de teknikker, der bruges i forbindelse med *in vitro* befrugtning er "antallet af fosteranlæg, som går til grunde, ekstremt højt" (14). Selv på de teknisk mest avancerede centre for kunstig befrugtning ligger dette tal over 80 % (jf. fodnote 27). "*In vitro* producerede fosteranlæg, der er defekte, bliver umiddelbart destruerede"; et tiltagende antal par "benytter sig af kunstige indgreb i forbindelse med forplantningsprocessen til at foretage en genetisk selektion af deres afkom"; af de fosteranlæg, som produceres *in vitro*, "overføres nogle til kvindens livmoder, mens de andre nedfryses"; en teknik, hvor "man overfører et større antal fosteranlæg, end det ene som er nødvendigt for at opnå et enkelt barn, benyttes mange steder, idet man må forvente, at nogle af fosteranlæggene kan gå til grunde ... Noget sådant fører til en ren utilitaristisk håndtering af fosteranlæg" (15).

"Den ubekymrede accept af det enormt store antal aborter, som er involveret i *in vitro* befrugtning-processen, er en levende illustration af, hvorledes erstatning af den ægteskabelige akt med en teknisk procedure ... fører til en svækkelse af den respekt, der tilkommer ethvert menneskeligt væsen. Omvendt vil ægtefællernes samliv - når det næres ved den ægteskabelige kærlighed - fremme anerkendelsen af denne respekt ... Overfor en sådan manipulering af et menneskeligt væsen i fosterstadiet er det nødvendigt at gentage, at Guds kærlighed ikke skelner mellem det nyligt undfangede barn, som endnu befinder sig i moderens livmoder, og barnet, den unge, den voksne eller den ældre per-

⁶ Fodnotehenvisninger i parentes henviser til noter i Troslærekongregationens dokument. Red.

son. Gud skelner ikke mellem dem, eftersom Han i dem alle ser et aftryk af sit eget billede og lighed. Derfor har Kirkens læreembede vedholdende forkyndt den hellige og ukrænkelige karakter af ethvert menneskes liv fra undfangelse til naturlig død" (16).

Intracytoplasmatisk sædinjektion (ICSI)

Intracytoplasmatisk injektion af sædceller er en variation af *in vitro* forplantningsproceduren, i hvilken befrugtningen i laboratorieglasset ikke simpelthen "sker af sig selv, men ved at man enten injicerer en enkelt tidligere udvalgt sædcelle i en ægcelle, eller ved at man injicerer umodne stamceller fra manden i en ægcelle" (fodnote 32).

Denne moralsk utilladelige teknik, indbefatter en fuldstændig adskillelse mellem forplantningen og den ægteskabelige akt" (17). Den finder sted "udenfor ægteparrets legemer ved indgreb af udenforstående, hvis kompetence og tekniske aktivitet vil være bestemmende for procedurens succes. En sådan befrugtning lægger fosterets liv og identitet i hænderne på læger og biologer og etablerer en teknikkens dominans over den menneskelige persons oprindelse og skæbne" (17).

Nedfrysning af fosteranlæg

"For at undgå gentagne gange at skulle udtage ægceller fra kvindens legeme foretages ved denne procedure kun et enkelt indgreb, i hvilket der udtages flere ægceller, som så efterfølgende befrugtes *in vitro*; herefter opbevares de resulterende fosteranlæg i nedfrosset tilstand. Hvis det første forsøg på at opnå graviditet ikke falder positivt ud, vil man kunne gentage proceduren, ligesom man også på et senere tidspunkt kan forsøge at opnå yderligere graviditeter ud fra de nedfrosne fosteranlæg" (18). Nedfrysning eller cryopreservation af fosteranlæg "henviser til, at fosteranlæggene nedfryses ved ekstremt lave temperaturer, som muliggør lang tids opbevaring" (jf. fodnote 35).

Cryopreservation er uforenelig med den respekt, man skylder menneskefostre, idet det forudsættes, at fosteranlæggene frembringes *in vitro*; dette vil udsætte fosteranlæggene for alvorlig risiko for enten at dø eller lide fysisk skade, eftersom en høj procentdel ikke vil kunne klare fryse- og optøningsprocessen. Endvidere unddrages fosteranlæggene i hvert fald for en tid at blive modtaget og båret af moderen i dennes svangerskab; for en periode bringer det dem i en situation, i hvilken de kan blive udsat for yderligere fortræd og manipulering" (18).

Men hvad skal man gøre ved det store antal nedfrosne fosteranlæg, der allerede eksisterer? Det har været foreslået at benytte fosteranlæggene til forskning eller til sygdomsbehandling; at optø dem uden at reaktivere dem og så bruge dem til forskning, som om de var almindelige afdøde; at stille dem til rådighed for infertile par som "behandling for infertilitet"; at give tilladelse til en slags "prænatal adoption". Alle de svar, der har været foreslået, er forbundet med reelle problemer af forskellig art. Det er nødvendigt, at man erkender, "at de tusinder af efterladte fostre befinder sig i en retsløs tilstand, som i virkeligheden frembyder et uløseligt problem. "Under henvisning til at der ikke synes at foreligge nogen moralsk lovlig løsning på de tusindvis af nedfrosne fostres skæbne, som er, og som forbliver omfattet af de væsentlige rettigheder, der tilkommer en menneskelige person, og som medfører, at de burde beskyttes af loven, appellerede Johannes Paul II til verdens videnskabelige autoriteters samvittighed - og i særdeles til lægernes - for at få sat en stopper for denne produktion af menneskelige fostre" (19).

Nedfrysning af ægceller

"I den hensigt at undgå de alvorlige etiske problemer, som nedfrysning af fosteranlæg indebærer, har nedfrysning af ægceller også nydt fremme, når det gælder teknikker for *in vitro* befrugtning" (20).

I forbindelse hermed bør det siges, at mens cryopreservation af ægceller i sig selv ikke er moralsk forkastelig – det benyttes da også i andre medicinske sammenhænge, som ikke vil blive behandlet i dette dokument – så "må det betragtes som moralsk forkasteligt", når det finder sted "med det formål at skulle bruges i forbindelse med kunstige forplantningsprocedurer" (20).

Reduktion af fosteranlæg

"Nogle af de teknikker, der bruges i forbindelse med kunstig forplantning - det gælder først og fremmest overførslen af flere fosteranlæg til moderens livmoder – har medført en betydelig stigning i antallet af flerbørnsgraviditeter. Denne situation giver anledning til, at man efterfølgende foretager en såkaldt fosterreduktion, en procedure ved hvilken fosteranlæg eller fostre direkte destrueres i moderens livmoder" (21).

"Fra et etisk synspunkt er fosterreduktion det samme som bevidst selektiv abort. I virkeligheden er det en forsætlig og direkte eliminering af et eller flere menneskelige væsener i begyndelsesfasen af deres eksistens, og som sådan vil fosterreduktion altid være moralsk uacceptabel" (21).

Præimplantationsdiagnostik

En diagnose, som stilles før et fosteranlæg implanteres i livmoderen, er en form for prænatal diagnostik, som bruges i forbindelse med forskellige teknikker for kunstig befrugtning; i disse tilfælde underkastes fostre, der frembringes *in vitro*, en genetisk diagnosticering, førend de overføres til en kvindes livmoder. En sådan diagnosticering benytter man for at sikre, at man kun overfører fostre, som er fri for defekter, som har det ønskede køn, eller som er i besiddelse af andre særlige egenskaber" (22).

"Til forskel fra andre former for prænatal diagnostik ... efterfølges diagnosen umiddelbart – dvs. inden implantation - af en fjernelse af et foster, som må mistænkes for at have genetiske eller kromosomale defekter, som ikke har det ønskede køn, eller som har andre uønskede egenskaber. Med præimplantationsdiagnostikken ... tilstræber man at blive i stand til at foretage en kvalitativ udvælgelse og en efterfølgende destruktion af fostre; dette er det samme som at foretage en abort ... Ved at behandle det menneskelige foster som ren og skær 'laboratoriemateriale' bliver selve opfattelsen af den menneskelige værdighed gjort til genstand for ændring og diskriminering ... En sådan diskriminering er umoralsk og må derfor betragtes som uacceptabel i lovmæssig henseende ..." (22).

Nyere former for svangerskabsafbrydelse og prævention

En række metoder, der bruges til forebyggelse af graviditet, er virksomme *efter* befrugtningen, dvs. allerede når fosteret er blevet til.

"Hvis sådanne metoder påvirker fostret før implantationen, kan der i realiteten være tale om svangerskabsafbrydelse" (23); det drejer sig for eksempel om anvendelsen af spiralen (IUD) og af de såkaldte fortrydelsespiller (fodnote 42). Disse metoders svangerskabsforebyggende effekt afhænger af, om de fører til eliminering af et foster, som allerede er implanteret (23).

Selv om sådanne svangerskabsforebyggende metoder måske ikke fører til abort hver gang, de bruges – alene af den grund, at undfangelse ikke indtræffer efter hvert eneste samleje – så bør det imid-

lertid bemærkes, at "enhver, som tilstræber at forhindre implantering af et muligvis allerede undfanget foster, og som derfor enten anmoder om eller ordinerer et sådant lægemiddel, almindeligvis må siges at tilstræbe abort". Så selvom disse metoder benyttes i præventivt øjemed, "er der i virkeligheden tale om abort af et netop implanteret foster ... Brugen af svangerskabsforebyggelse og prævention udgør en synd og er særdeles umoralsk" (23).

3. del. Nyere behandlingsmetoder, som involverer manipulering af et foster eller af menneskets genetiske arvemasse

Genterapi

Udtrykket genterapi henviser almindeligvis til "teknikker for genpåvirkning, der benyttes i terapeutisk øjemed på mennesker; det vil sige metoder, som sigter mod at helbrede genetisk betingede sygdomme" (25).

Genetisk terapi på celleplan "tilstræber at eliminere eller reducere genetiske defekter på celleniveau" (25). *Stamcelleterapi* søger at "korrigere genetiske defekter i en persons stamceller, med det formål at overføre de terapeutiske virkninger heraf til en efterkommer af denne person" (25).

Ud fra et etisk synspunkt er procedurer, der bruges i strengt terapeutisk øjemed "i princippet moralsk tilladte ... Men eftersom genterapi kan rumme betydelige risici for patienten, må man – med henblik på en senere terapeutisk intervention – overholde det etiske princip, som siger, at det nødvendigvis forud må kunne påpeges, at den person, der behandles, ikke vil blive udsat for risici for helbred eller fysisk integritet; og her menes der risici, som er overdrevent store eller på andre måder ude af proportioner med alvoren i den sygdom, for hvilken der søges helbredelse. Det er tillige nødvendigt at indhente patientens eller dennes lovlige repræsentants informerede samtykke" (26). Når det gælder stamcelleterapi er "de risici, der er forbundet med enhver form for genetisk manipulation ganske betragtelige og i dag heller ikke fuldt kontrollable"; derfor "er det på forskningens nuværende stade, ikke moralsk tilladeligt at handle på en måde, som risikerer at forårsage skade på senere afkom" (26). Med hensyn til muligheden for at bruge teknikker til genterapi i den hensigt at indføre ændringer, som formodes at forbedre og styrke genpopulationen, må man være opmærksom på, at sådanne indgreb vil kunne fremme en mentalitet, der accepterer arvehygiejne, og vil kunne introducere en tendens til "socialt indirekte at stigmatisere mennesker, som ikke er i besiddelse af bestemte egenskaber, i modsætning til andre mennesker med egenskaber, som tilfældigvis værdsættes i bestemte kulturer eller samfund; kvaliteter af denne art kan ikke udgøre det specifikt menneskelige. Noget sådant vil også være i modstrid med den fundamentale sandhed om menneskers ligeværd, der er udtrykt i menneskerettighedserklæringen, ligesom en overtrædelse i det lange løb ville skade den fredelige sameksistens mellem mennesker. Endelig må det også bemærkes, at forsøg på at skabe en ny mennesketype, får én til at genkalde sig det ideologiske element, som tilsiger mennesket at stræbe efter at indtage Skaberens plads" (27).

Menneskekloning

Udtrykket 'kloning af mennesker' dækker over "ikke-seksuel eller ikke-kønscelle-betinget reproduktion af hele den menneskelige organisme med henblik på produktion af en eller flere 'kopier', som fra et genetisk synspunkt i alt væsentligt er identisk med det menneske, som er udgangspunkt for kloningen" (28). De teknikker, som er blevet foreslået til udførelse af kloning af mennesker, er for det første kunstig frembringelse af tvillinger, hvilket vil sige "kunstig adskillelse af individuelle celler

eller grupper af celler fra fosteret i tidlige stadier af dets udvikling ... med henblik på overførsel af cellerne til livmoderen for på kunstig vis at opnå identiske fostre" (fodnote 47). For det andet cellekerneoverførsel, hvilket vil sige "overførsel af en kerne fra en fostercelle eller en somatisk celle til en ægcelle, i hvilken man forinden har fjernet den oprindelige kerne; dette efterfølges af stimulering af ægcellen, således at denne vil begynde at udvikle sig til et foster" (fodnote 47). Kloning forslås af to basale grunde: *reproduktion*, hvilket vil sige i den hensigt at opnå fødsel af en baby, samt med henblik på *medicinsk terapi eller forskning*.

Menneskekloning er principielt "ikke lovlig, eftersom ... den tilstræber skabelsen et nyt menneskeligt væsen uafhængigt af ægtefællernes gensidige hengiven sig til hinanden og – hvilket er nok så skelsættende – uafhængigt af den menneskelige seksualitet. Dette fører til manipulation og misbrug, som i alvorlig grad vil svække ... den menneskelige værdighed" (28).

Med hensyn til *reproduktiv kloning*, så "vil dette påtvinge det producerede individ en forudbestemt genetisk identitet, og – som det har været sagt - underkaste det en slags biologisk slaveri, som det vanskeligt kan befri sig for. Den omstændighed, at nogen skulle hovmode sig til vilkårligt at fastlægge en anden persons genetiske egenskaber, er udtryk for en alvorlig tilsidesættelse ... af denne persons værdighed og af ligheden mellem alle mennesker ... I mødet med et andet menneske, møder vi et menneske, der skylder sin eksistens og sine særlige egenskaber Guds kærlighed, og i overensstemmelse med Skaberen, vor himmelske Fader, kan alene kærligheden mellem en mand og hans hustru formidle denne kærlighed" (29). Med hensyn til *kloning med medicinsk formål eller med henblik på forskning* kan det siges, at "selv hvis hensigten er at hjælpe et sygt menneske, er dét at skabe fostre i den hensigt efterfølgende at destruere dem fuldstændig uforeneligt med den menneskelige værdighed; noget sådant vil gøre eksistensen af et menneskeligt væsen i fosterstadiet til intet andet end et middel, der kan bruges og destrueres efter forgodtbefindende. Det er særdeles umoralsk at ville ofre et menneskeliv af terapeutiske årsager" (30). Som alternativ til terapeutisk kloning har nogle forskere foreslået nye teknikker, der præsenteres som værende i stand til at producere stamceller af embryonisk karakter, uden at det vil omfatte destruktion af sande menneskelige fostre; dette kan for eksempel ske ved ændring i kerneoverførselen (ANT) eller ved en assisteret reprogrammering (OAR) af en ægcelle. Der er imidlertid stadig tvivl "med hensyn til den egentlige natur af det 'produkt', som er et resultat af denne teknik" (30).

Terapeutisk brug af stamceller

"Stamceller er udifferentierede celler med to grundlæggende egenskaber: a) dels en øget evne til at mangfoldiggøre sig og samtidig bevare den udifferentierede natur, b) og dels evnen til at producere overgangsceller ud fra hvilke fuldt differentierede celler – som for eksempel nerve- muskel- og blodceller – kan udvikles. Da det først var blevet eksperimentelt påvist, at stamceller, der blev transplanteret til beskadiget væv, har tilbøjelighed til at fremme vækst og regenerering af vævet, så åbnede der sig nye perspektiver for regenerativ medicin; dette har afstedkommet stor interesse blandt forskere overalt i verden" (31).

Skal der foretages en etisk vurdering heraf, må man først og fremmest se på de metoder, der bruges for at opnå stamcellerne.

"Metoder, der ikke forårsager skade på den person, hvorfra stamcellerne tages, må betragtes som værende tilladte. Dette er almindeligvis tilfældet, når der tages væv fra a) en voksen organisme, b) navlesnorsblod på fødselstidspunktet, c) fostre, som er døde af naturlige årsager" (32). "Opnåelse af stamceller fra et levende foster ... vil uvægerligt forårsage fosterets død, og er følgelig ikke tilladt ... I dette tilfælde er forskningen ikke i sandhed menneskehedens tjener. I virkeligheden vil en sådan forsknings fremskridt ske på bekostning af menneskeliv, der har den samme grad af værdighed som andre menneskers liv, herunder også forskernes eget liv" (32). "Brugen af stamceller fra fostre

eller differentierede celler, der er afledt af dem – også selv om disse måtte være opnået af andre forskere ved destruktion af fostre, eller hvis sådanne celler erholdes kommercielt – præsenterer alvorlige problemer, idet der her vil være tale om et samarbejde om noget, der må betragtes som værende ikke alene skandaløst, men ondt" (32).

Talrige studier har imidlertid vist, at brugen af stamceller fra voksne resulterer i mere positive resultater end brugen af stamceller fra fostre.

Forsøg på hybriddannelse

"For nylig har man brugt ægceller fra dyr til at reprogrammere kerner fra somatiske celler fra mennesker ... med henblik på at udvinde stamceller fra de således producerede fostre, helt uden brug af menneskelige ægceller" (33).

"Set fra en etisk synsvinkel præsenterer sådanne procedurer en forbrydelse mod den menneskelige værdighed på grund af sammenblandingen af genetiske elementer fra mennesker og dyr; noget sådant vil være ødelæggende for menneskets specifikke identitet" (33).

Brugen af menneskeligt "biologisk materiale" af ulovlig oprindelse

Med henblik på forskning og produktion af vacciner eller andre produkter bruges undertiden celler, der er fremskaffet ved ulovlige indgreb på menneskeliv eller på menneskers fysiske integritet.

Forsøg på menneskefostre "udgør en forbrydelse imod disses værdighed som menneskelige væsener med ret til samme respekt, som tilkommer det fødte barn og enhver anden person. Disse former for eksperimenter udgør altid en alvorlig overtrædelse af det, som er moralsk tilladeligt" (34). Med hensyn til forskernes brug af 'biologisk materiale', som de har erhvervet på ulovlig vis, som er blevet produceret andre steder end i deres egne forskningscentre, eller som er erhvervet kommercielt, "må man stille den moralske betingelse, at der ikke er tale om meddelagtighed i bevidst abort, og at man må undgå enhver risiko for skandale. Det kriterium for forskernes uafhængighed, som er blevet formuleret af nogle etiske komiteer, er i denne henseende utilstrækkeligt. Følges dette kriterium ville brugen af 'biologisk materiale' af ulovlig oprindelse være moralsk tilladt under den forudsætning, at der er en klar adskillelse mellem på den ene side dem, der producerer, nedfryser og forårsager fostrenes død, og på den anden side de forskere, der er involveret i videnskabelige eksperimenter". Man bør erindre sig, at "pligten til at afvise brugen af sådant 'biologisk materiale' udspringer af nødvendigheden af i sin egen forskning at tage afstand fra en ganske vist lovlig, men groft uretfærdig situation og til klart at bekræfte menneskelivets værdi. Derfor er det ovenfor anførte kriterium om uafhængighed nødvendigt, men i etisk henseende må det betragtes som utilstrækkeligt" (35). "Naturligvis eksisterer der i det almindelige billede forskellige grader af ansvar. Brugen af sådant 'biologisk materiale' kan kun retfærdiggøres af alvorlige grunde, som står i et rimeligt forhold til moralen. Således kunne for eksempel faren for et barns helbred bevirke, at det er tilladt forældre at bruge en vaccine, som er udviklet ved brug af celler af ulovlig oprindelse; samtidig må man dog huske, at alle har pligt til at tilkendegive deres uenighed og til at opfordre sundhedssystemet til at gøre andre typer af vaccine tilgængelige. I organisationer, hvor der bruges celler af ulovlig oprindelse, er ydermere ansvaret hos dem, som træffer beslutning om at bruge dem, ikke det samme, som det er for dem, som ikke har nogen indflydelse på en sådan beslutning" (35).